

Yttrande över remiss

**”För Sveriges landsbygder – en sammanhållen politik
för arbete, hållbar tillväxt och välfärd” (SOU 2017:1)**

SKÄRGÅRDARNAS RIKSFÖRBUND

Näringsdepartementet

N2017/00222/HL

Till registrator n.registrator@regeringskansliet.se
samt till n.remisser.hl@regeringskansliet.se.

Yttrande över remiss "För Sveriges landsbygder – en sammanhållen politik för arbete, hållbar tillväxt och välfärd" (SOU 2017:1)

Skärgårdarnas Riksförbund, SRF, organiserar den fastboende befolkningen runt hela kusten från Luleå i norr till Koster i väster samt på öarna i de stora insjöarna. SRF arbetar med förutsättningarna för boende, arbete och service året runt i landets skärgårdar.

Skärgårdarnas Riksförbund, SRF svarar på remissen ur skärgårdarnas perspektiv och samarbetar med Hela Sverige ska leva som svarar på remissen ur den övriga landsbygdens perspektiv. Remissvaret är ett resultat av en process där alla våra medlemsföreningar medverkat genom en prioritering av utredningens 75 mål. Dessutom har frågan behandlats på SRF:s årsmöte.

Sammanfattningsvis har SRF följande synpunkter:

- Av skärgårdarnas cirka 70 000 innevånare bor och verkar cirka 50 000 under minst lika utmanande förhållanden som de 23 kommuner som speciellt pekas ut i utredningen. SRF anser att öar utan fast landförbindelse skall jämföras med gles bygd och kustremsan skall betraktas som glesbygd.
- Strandskyddets tillämpning kan inte utelämnas i en sammanhållen politik för skärgårdarna.
- Målsättning att alla skall ha tillgång till snabbt bredband välkomnas. SRF anser att den framtida organiseringen av både utbyggnad, drift och underhåll bör utredas för att bredband skall kunna bli ett femte transportslag.
- Utredningen föreslår att reglerna för reseavdrag skall förändras från tidsvinst till avstånd. Detta skulle starkt missgynna skärgårdarna där ofta en båtresa som är tidskrävande ingår även i en kortare resa.
- En översyn av riksintressen välkomnas, för att balansera bevarandekrafterna anser SRF att skärgårdarnas befolkning skall ges talerätt vid överklaganden som berör skärgårdarnas kärnfrågor på samma sätt som vissa större intresseorganisationer.
- Finansieringen av utredningens 75 förslag är svag, den bygger på ett förändrat reseavdrag och besparingar inom bredbandsutbyggnaden.

Övergripande synpunkter på utredningens förslag

SRF välkomnar utredningens ambitioner att skapa en sammanhållen politik med tydliga mål. Sveriges skärgårdar är en nationell tillgång och skärgårdarna vill gärna bidra till en god samhällsutveckling. För att kunna bidra måste skärgårdarnas befolkning ges förutsättningar som möjliggör en förbättrad arbetsmarknad året runt och därmed en ökad befolkning. Skärgårdarnas speciella situation har inte analyserats i utredningen. Utredningen konstaterar att det finns speciella problem i skärgården men konstaterandet leder inte till någon analys eller till några förslag. Skärgårdarnas företag har genom ändrad lagstiftning vad gäller skatten på energi och skatteverkets syn på förmånsvärden på båt drabbats av skattehöjningar som inte går att kompensera genom höjda priser till kund. Speciellt drabbar detta skärgårdens bönder. SRF anser att en särskild utredning bör tillsättas för att se över skärgårdarnas villkor. Till att börja med måste öar utan fast landförbindelse betraktas som gles glesbygd och kustremsan som glesbygd.

Näringsliv och företagande

SRF instämmer i utredningens förslag att mindre entreprenörer, lokalföreningar och sociala företag kan bidra till att stärka den lokala ekonomin. SRF anser att det näringslivspaket som föreslås för de 23 glesbygdskommunerna även skall tillämpas på Sveriges skärgårdar. Skärgårdarnas problem och konkurrensnackdelar är i stort lika som i dessa kommuner.

Digitaliseringens möjligheter

SRF ser med tillfredsställelse på det av utredningen föreslagna målet om att alla i Sverige skall ha tillgång till snabbt bredband 2025 oavsett var man bor. SRF ser även som utredningen att en mer centralstyrd utbyggnad kommer att effektivisera utbyggnaden. Dock vill SRF påpeka att de besparingsmål som utredningen satt upp kan nås men bara om en mer centralstyrd utbyggnadsplanering paras med en upphandlingsteknik som möjliggör för mer lokala entreprenörer att utföra byggnationerna. SRF ser också en risk i att drift och underhåll av de mest perifera näten inte blir tillfredställande om inte lokala krafter ges möjlighet att utföra dessa arbeten. Centralstyrd drift och underhåll av system i skärgården är svårt och måste skötas lokalt. De lokala initiativ som oftast lagt grunden till den utbyggnad som redan skett bör stärkas för att leva vidare i en drift och underhålls fas.

Att säkerställa transportinfrastruktur i Landsbygderna

Utredningen behandlar inte de utmaningar som transportererna i skärgården har. Det bor ganska exakt 30 000 innevånare på öar utan fast landförbindelse. Dessa 30 000 personer och verksamheter är ofta beroende av egna resurser för att klara sina transportbehov. De flesta skärgårdsföretag har egna båtar för sina egna behov. Ändringar i lagen om skatt på energi har i ett slag gjort att bränslekostnaden för alla dessa interna transporter fördubblats. Detta parat med att skatteverket påför många av näringsidkarna förmånsvärde för de båtar man använder gör situationen ännu värre. SRF vill att ett samlat grepp tas om hur skärgårdsföretagarna skall kunna klara sina egna transporter till rimliga kostnader. Speciellt utsatta företagargrupper är här skärgårdsbönder, hantverkare och företag inom turistnäringen.

Kompetensförsörjning

Skolan är en kommunal angelägenhet och berörs följaktligen inte i utredningen. Skolan är den mest centrala förutsättningen för samhällsutvecklingen i skärgården. Det behöver inte innebära att skolan skall ligga på en ö. Goda elevanpassade skolskjutsar kan kompensera för att skolan ligger någon annan stans. Skärgården utgör oftast en liten del av sin kommun varför skärgården alltid har en nackdel när det gäller prioriteringar av resurser inom en kommun. Skolan eller bättre, funktionen skola måste tydligare framgå i den kommunala översiktsplaneringen. Tillgången på skola kommer alltid att avgöra var yngre personer har möjlighet att bosätta sig.

Utredningens förslag att regeringen skall utreda möjligheterna att minska studieskulden för de som väljer att arbeta i de 23 utvalda kommunerna måste kunna tillämpas även i skärgårdarna.

Samhällsplanering och bostadsbyggande

SRF välkomnar en översyn av riksintressena. Skärgårdarna täcks av flera riksintressen och detta parat med en restriktiv tillämpning som oftast domineras av bevarandeintressena gör det svårt att utveckla boendemiljöer i skärgårdarna. SRF anser det rimligt att SRF ges en talerätt i överklagandet av dessa för oss så centrala frågor på samma sätt som vissa andra organisationer redan har. Det är orimligt att vi som representerar de som bor och verkar i dessa områden inte kan komma till tals på samma sätt som till exempel Naturskyddsföreningen.

Reformeringen av strandskyddslagen har som utredningen antyder inte fått avsedd effekt. Detta är en av SRF:s kärnfrågor och vi välkomnar givetvis detta förslag.

I skärgårdarna finns speciella problem på bostadsmarknaden. De unga kan inte etablera ett boende beroende på höga priser och kustsamhällena avfolkas till stor del genom att fastigheterna säljs till delårsboende som ofta bara bebor sina fastigheter under några sommarveckor. Samhällena blir svarta på vintern och del av kustkulturen går förlorad. Hyresrätter skulle här kunna vara en lösning men på många håll är den helårsboende befolkningen så liten att marknaden för hyresrätterna blir riskfylld. Det finns gott om exempel på hyresrätter som ombildats till bostadsrätter eller andra ägarformer för att ägarna inte vågat sitta kvar med outhyrda lägenheter. SRF tror att det egna hemmet är den mest naturliga boendeformen i skärgården men om ett mer varierat utbud med hyresrätter kan åstadkommas är det självklart bara positivt.

Vad kan man då göra?

I de attraktiva kustområdena måste man stödja boende för fastboende. Kommunerna måste ta en mer aktiv roll. Man skall nyttja sitt planmonopol och den mark man äger. På den mark som kommunerna själva äger borde man göra egna planer för byggnation och till fastboende försälja tomterna med starkt reducerat pris men med villkor att man måste bo kvar ett definierat antal år. Säljer man huset innan villkorstiden löpt ut skall man återbetala det belopp som subventionen utgjorde. Genom planmonopolet får man förhandla om liknande villkor kan tecknas med privata byggherrar. Ovanstående metoder har prövats av kommunerna Sotenäs och Tanum i Bohuslän. Genom domar i överklagandeärenden som kommunen har vunnit har man visat på lagligheten i förfarandet.

Delårsboende som bott många år i kustsamhällena borde också lockas att folkbokföra sig på sitt sommarboende. Finns detaljer, exempelvis kring bygglov, så bör kommunen i rimlig utsträckning tillmötesgå detta mot löfte att man folkbokför sig på sommarboendet.

Den föreslagna översynen av VA-lagstiftningen är bra och nödvändig. Skärgårdssamhällena har speciella problem inom VA-området. Ofta begränsad tillgång till vatten och en bergig natur som ställer höga krav på rening. För att kunna utveckla boendet i skärgården är det viktigt att inte tillgången på grundvatten eller avsaknaden av mark för infiltration ses som ett hinder för utveckling. Tekniken för avsaltning och reningsverk har kommit långt och uppfyller högt ställda krav.

Kommersiell service, välfärd och kultur

SRF saknar en analys över hur pakethantering sker i skärgårdarna. Problemen med posten finns väl täckta och har redan lett till åtgärder vilket är mycket nödvändigt. Det finns lika stora problem med pakethantering. Den kommersiella servicen vilar ofta på att butiken kan fortleva. SRF önskar att de butiksstödet som redan finns utökas. Utan butiken blir det omöjligt att upprätthålla post, apotek och annan samhällsservice. Den mest lokala välfärden det vill säga

hemtjänsten täcks inte in av utredningen. Samma problem som med skolan. Hemtjänst är en kommunal angelägenhet. För att ett skärgårdssamhälle skall fungera måste alla samhällsfunktionerna finnas samtidigt oberoende av huvudman. Här finns stora möjligheter till samordningsvinster inte minst när det gäller transporter av personal och elever. Ett speciellt problem i skärgårdarna är att få ut ambulanspersonal tillräckligt snabbt när det inte är möjligt att ta med hela ambulansen ut. Ambulanspersonalens möjlighet att medfölja i privata båtar bör utredas.

Statens närvaro

Polisens närvaro är självfallet viktig och SRF välkomnar en målsättning vad gäller inställetid. Statens övriga närvaro i skärgårdarna är större och mer betydelsefull än vad utredningen antyder. Kustbevakning, lots och militärens närvaro är viktig och i nuvarande försvarssituation ser SRF gärna att försvaret återkommer till skärgårdarna med sin verksamhet. Försvarsmakten kan återigen bli en värdefull del av vårt näringsliv.

Styrning och organisering av landsbygdspolitiken

SRF anser att civilsamhället det vill säga i vårt fall skärgårdsföreningarna skall ges en plats i de landsbygdsdelegationer som föreslås. Skärgårdsföreningarna är föreningar som arbetar med att uppehålla de centrala samhällsfunktionerna, olikt många andra föreningar som oftast är fokuserade på en sak. Detta gör att skärgårdsföreningarna har ett brett kunnande om de lokala förhållandena och en viktig kompetens att bidra med till de myndigheter som naturligt skall vara med i en landsbygdsdelegation.

Civilsamhället

Knappast i någon del av Sverige har "civilsamhället" det vill säga föreningslivet så stor del i samhällsutvecklingen som i våra skärgårdar. Skärgårdarna har en nedärvd vana och förmåga att klara sig själva. SRF ser med tillfredsställelse fram mot att detta kan stödjas i ökad omfattning. Vad gäller Lokalt Ledd Utveckling kan man se att i de områden som har Leaderområden under denna programperiod så är skärgården mycket aktiv som stödsökande. Det är djupt olyckligt att inte hela Sverige täcks av Leaderområden under denna programperiod. För att detta misstag inte skall upprepas måste metoden för att besluta vilka områden som skall prioriteras förändras.

I Sveriges skärgårdar är det mycket vanligt att samhällsfunktioner skapas och upprätthålls av civilsamhället. Bryggor för kollektivtrafik, vägar, elnät, vatten och avloppsnet och nu senast bredbandsnät är exempel på detta. Samarbetet mellan civilsamhället och myndigheterna, oftast kommunen är inte utan problem. Skärgårdsbefolkningen kan genom sin oftast goda organisering upplevas som att ha många krav. Verkligheten är att man försöker få vardagen att fungera där service som är en självklarhet i tätort inte ens existerar. SRF följer med stort intresse de försök med mer lokalt styrelsesätt som provas i Svågadalen och på Koster.

2017-03-21

Sune Fogelström
Ordförande

Jan-Eric Ericsson
Vice ordförande

SKÄRGÅRDARNAS RIKSFÖRBUND
Borgen 126, 472 95 Varekil
info@skargardarna.se www.skargardarna.se